

C. H. P.
Araştırma ve Yayın
Bürosu

Yayın No. 19

DDC:
YER: 76-1851
YIL:
CLT:
KSM:
KOP:
DEM: 76-4051

KÖTÜPHANESİ

Yeni Anayasa Hakkında

**(Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu'nun Anayasa'nın tümü üzerinde
Temsilciler Meclisindeki Konuşması)**

Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım.

Geceli gündüzlü bir çalışmadan sonra, Temsilciler Meclisi olarak, Anayasa müzakerelerini tamamlamış bulunuyoruz.

Bütün milletin, ve mübalâğa etmeden söyleyebiliriz ki, bütün dünyanın dikkatli ve meraklı nazarları altında, Temsilciler Meclisi, 27 Mayıs devrimini tarihî amacına biraz daha yaklaştıran bir hamleyi zamanında başarmış bulunuyor.

Geçirdiğimiz intikal devrinde, «zamanında» kelimesinin önemi vardır:

T. C. Kurucu Meclisinin hazırlıkları gününde bitmiş, Meclis tam ilân edilen gün ve saatte toplanmıştır. Gerek Seçim Kanunu Komisyonumuz, gerek Anayasa Komisyonumuz, övülecek çalışmalarıyla, kendilerine verilen görevleri, bir gün bile gecikmeden tamamlamışlardır.

Şimdi de, Temsilciler Meclisi, Türkiye Cumhuriyetinin yeni Anayasasını, 157 sayılı Kurucu Meclis yasında belirtilen tarihte kesinleşebilecek şekilde, zamanında tamamlamış bulunuyor. Güç, fakat şerefli bir intikal devrinin geçitlerini birer birer aşıyoruz.

İnancım şudur ki, sevgili arkadaşlarım, sâiklerinden takibettiği usullere kadar, her bakımdan, dünya tarihindeki ihtilâller içinde kendine hâs bir asaleti ve temizliği olan 27 Mayıs Devriminin, millet ve tarih önünde giriştiği büyük taahhüt de, yani serbest seçimlerle iktidarı egemenliğin gerçek ve tek sahibi olan milletin hür iradesine devretme taahhüdü de, tam ilân edilen tarihte, bir gün bile gecikmeden gerçekleşecektir.

Başkalarının muvaffak olamadığı işlerde hayret ve hayranlık verici başarılar kazanmış, tarihi boyunca devletler kurmuş, tarihi boyunca bağımsız yaşamış Türk milleti, önümüzdeki imtihandan da başarı ile çıkacaktır.

Kurucu Meclisin asker ve sivil üyeleri olarak, bu kürsüdeki yemini-mizi gerçekleştirecek, yeni ve demokratik bir nizamın kurulduğunu gördüğümüz, yeni Türkiye Büyük Millet Meclisine bütün yetkilerimizi devrettiğimiz gün, ve ancak o gün, derin bir nefes alıp, «millete karşı vazifemizi yaptık» diyebiliriz.

Bu işi, hep beraber, başladığımız gibi âhenkli şekilde, hayırlı şekilde sonuçlandırabilirsek vicdanlarımızdaki huzur bizi bahtiyar etmeğe yetecektir. O takdirde, tarih bu Meclisi hayırla anacaktır. Türk tarihinin «Kurucu Meclis» adını taşıyan ve ana kanunları yapmak maksadıyla toplanan ilk Meclisinde vazife görmüş olmak, haklı bir iftihar sebebi teşkil edecektir.

Tekrar ediyorum : Kurucu Meclisin asker ve sivil bütün üyeleri, millî iradeye emaneti teslim ettiğimiz gün, ANCAK o gün, yüreklerimizde emsalsiz bir huzur duyacağız.

Bu sonuca vardığımız gün, en büyük saadet, en haklı iftihar payı, şüphesiz, daha Ak Devrimin ilk gününde, Türk milletine yeni ve demokratik bir Anayasa kazandırmak kararını vererek bu yolda harekete geçen Millî Birlik Komitesine, Silâhlı Kuvvetlerimizin bu güzide temsilcilerine ait olacaktır.

MÜZAKERELERİN ÂHENK VE OLGUNLUĞU :

Anayasa müzakereleri, genel olarak, Kurucu Meclise şeref verecek bir âhenk ve olgunluk içinde cereyan etmiştir.

Çeşitli siyasi teşekküllere mensup ve tarafsız arkadaşlar, farklı ufuklardan, değişik mesleklerden gelen temsilciler arasında, (pek tabii olan küçük görüş ayrılıkları) hariç, temel fikirlerde, birbirimizin dilinden anlamamızı imkânsız kılan uçurumlar görülmemiş; elbirliği ile **MİLLÎ** bir eser vücade getirilmiştir.

Bu konuda, Anayasa Komisyonunun, geceli gündüzlü çalışmalarında, kendi içinde sağlamağa muvaffak olduğu üstün işbirliği; partiler üstü, meslekler üstü vatanseverce işbirliği, bilhassa övülmeğe değer.

Kurucu Meclise esas itibariyle hâkim olan, partizanlıktan uzak millî beraberlik, demokratik rejime bağlılık, başkasının fikrine müsamaha havasının gelecek Yasama Meclislerimize de hâkim olmasını yürekten dileirim.

TARAFSIZ BAŞKANLIĞIN BÜYÜK ROLÜ :

Bu arada bir şükran duygumu ifadeden kendimi alamıyorum. Geçen Meclislerde bulunmuş olan arkadaşlarımız, içtüzüğü bilerek ve partizanca ihlâl eden başkan ve başkan vekillerinden neler çektiğimizi hatırlarlar. Çok zaman, müzakereleri çığırından çıkaran âmillerin başında, Başkanlığın hakemlik vazifesini yapmaktan uzak oluşu geliyordu.

Bir defasında, kürsüde, Başkana hitaben, profesör Barthélemy'nin bir sözünü tekrara mecbur olmuşum : «Güpegündüz frak giyerek kürsüye çıkan ve bir Meclisi temsil şerefini taşıyan insan, hislerini, siyasi tercihlerini, dostluklarını ve dargunluklarını vestiyerde bırakmağa mecburdur.»

Halbuki geçen meclislerde, başkanlar, maçı tarafsızlıkla idare edecek yerde takımlardan birinin formasını giyerek sahaya çıkan ve karşı takımın kalesine hücumu geçen bir hakem gibi davranırlardı.

Arkadaşlar,

Eski Meclislerdeki bu acı tecrübelerin ışığı altında düşününce, içtüzüğü hakkaniyet ve tarafsızlıkla tatbik eden ve bütün Meclisin saygısını top-

layan bir Başkanlık Divanının siyasî Meclisler için ne değerli bir nimet, ne büyük bir kuvvet kaynağı olduğunu daha iyi anlamak kaabildir.

Tartışmalarımızın en çetin safhalarında bile, Temsilciler Meclisi Türk Milletinin efendiliğine, olgunluğuna yaraşır seviyesini muhafaza etmiştir.

Başkanlık Divanını çevreleyen sevgi ve saygı hâlesi, günler, haftalar geçtikçe dağılmamış, her geçen gün daha belirli bir hale gelmiştir.

Bu sebeple, Anayasanın kabulü yolunda önemli bir merhaleyi aştığımız şu anda, başta Sayın Kâzım Orbay olmak üzere, Başkanlık Divanımızın bütün üyelerine karşı şükran hislerimi ifade ederken hepimizin sıcak duygularına tercüman olduğumdan eminim».

ANAYASANIN BAŞLICA VASIFLARI :

Bundan sonra, Anayasanın temel vasıflarının ve getirdiği yeniliklerin tahlilini yapan Turhan Feyzioğlu, şöyle devam etmiştir :

«Bu Anayasa, Millî bir devletin, Türküm demekle mutluluk duyan bölünmez bir Milletin Anayasasıdır.

Bu Anayasa, demokratik ilkelere bağlı, insan hak ve hürriyetlerine saygılı, bir hukuk devletinin Anayasasıdır.

Bu Anayasa, iktisadî, içtimaf, kültürel alanlarda hamle yapmak zorunda olan bir Devletin Anayasasıdır; topraksız, işsiz, meskensiz, insanca geçinebilecek gelirden, okuldan, hastahaneden mahrum milyonlarca insanın derdine devâ bulmak azminde olan bir Devletin Anayasasıdır.

Nihayet bu Anayasa, lâik bir devletin Anayasasıdır. Atatürk devrimlerinin kurtarıcılığına inanmış, mukaddes mefhumların ve dinî inançların sömürülmesine; paraya ve siyasî nüfuza kalbedilmesine son vermeğe azimli bir Devrim Anayasasıdır.

Anayasanın bu dört vasfı üzerinde teferruatlı şekilde duracak değiliz. Ancak bazı noktalara kısaca dokunmak isterim :

Millî Birlik ve beraberlik fikri, Anayasanın çeşitli maddelerinde yer almış ve ruhuna sinmiştir. Anayasa Devlet Başkanının Milletin birliğini temsil edeceğini açıkça belirtmektedir. Güney-Kuzey, Doğu-Batı, muhalif muvafık, çoğunluk - azınlık, alevî - sunnî ayrılığı yok, bölünmez Türk Milleti vardır. Bu topraklarda yaşayan her vatandaş, kanun önünde, eşit haklara sahiptir.

Yeni Anayasamız, herhangi bir kelimenin sonuna bir (izm) eklenerek özetlenebilecek doktrinici bir Anayasa değildir. **Memleketçi ve memleket gerçeklerinden ilham alan bir Anayasadır.**

Bu Anayasa, dar çerçeveli bir parti programı da değildir. İktisadî, içtimaf konularında fikir ayrılıklarına serbest münakaşaya ve millet tercihinine yer bırakan bir Anayasadır. Yalnız, millî karakteriyle, hürriyetçi ve de-

mokratik karakteriyle, devrimci karakteriyle bir kaç ifrata açıkça set çekmiş olan bir Anayasadır : Bu Anayasa, diktatörlüğün ve totaliterliğin her şekline, faşizme de, komünizme de karşıdır. Dördüncü maddesinde açıkça ifade edilmiştir ki, egemenliğin kullanılması hiç bir kişiye, hiç bir zümreye, hiç bir sınıfa bırakılamaz.

Bu Anayasa, aileyi Türk toplumunun temeli olarak kabul ve ilân eder. Bu Anayasa, özel mülkiyeti ve miras hakkını tanıır ve sayar.

Bu Anayasa, aynı zamanda, sosyal adaleti bir temel prensip olarak ele almıştır. Köylünün, işçinin, yoksulun, korunmaya muhtaç yüzlerin ve milyonların derdine çare bulmağı devlete vazife olarak vermiştir. «Fakir olanın, zayıf olanın canı çıksın; dünya sırtı kalın, yumruğu kuvvetli olanındır» inancını reddeder. Çünkü, sevgili arkadaşlarım, hürriyet nizamı içinde, demokratik esaslara ve hukuk devletine bağlı kalarak gerçekleştirilecek sosyal adalet, komünizm yolunda atılmış bir adım değil, komünizmi başlıca silâhından mahrum eden, komünizmi mânen, fikren ve fiilen iflâsa mahkûm eden başlıca tedbirdir.

Demokrasinin (Demirperde demokrarisi değil, batılı anlamda demokrasinin) temel vasfı, iktidar karşısında muhalefetin de teşkilâtlanabilmesi, seçimlere eşit şartlar altında girebilmesi, fikirlerin serbestçe tartışılabilmesidir. İşte bu Anayasanın sağladığı başlıca yeniliklerden biri, siyasî partileri, iktidar ve muhalefet partileri olarak, Anayasa müessesesi haline getirmesidir.

Başka bir yenilik olarak, seçimlerin selâmeti, güvenliği, eşitliği, serbestliği, gizliliği Anayasada sarıh hükümlerle yer almış bulunmaktadır.

Siyasî partilerin, Meclislerin faaliyetlerine, kuvvetleriyle oranlı olarak katılacakları Anayasada belirtilmiştir. Murakabe mekanizması kuvvetlendirilmiştir. Gensoru işler hale getirilmiştir. Genel görüşme adı altında yıllardır ihtiyaç duyulan son derecede faydalı bir müzakere ve murakabe usulü, önemli yeniliklerden biri olarak kabul edilmiştir.»

Bundan sonra, Prof. Turhan Feyzioğlu Anayasada temel hak ve hürriyetlerin nasıl daha sarıh tariflere ve sağlam müeyyidelere bağlandığını; Anayasanın demokratik rejimi ve insan haklarını teminat altına almak için getirdiği Anayasa Mahkemesi, yargı bağımsızlığı, devlet başkanının ve Meclis başkanının tarafsızlığı, muhtar müesseseler, idari tarafsızlık gibi yenilikleri kısaca açıklamış ve Anayasanın ilk defa olarak milletin iktisadi, içtimai, kültürel kalkınmasını gerçekleştirebilecek bir kalkınma planı fikrine yer verdiğini belirtmiştir.

Plan hakkında Feyzioğlu şunu söylemiştir : «Bahis-konusu olan, totaliter rejimlerin anladığı mânada plâncılık değildir. Demokratik bir rejim içinde, hürriyet nizamı içinde gerçekleştirilecek bir kalkınma planı yapılabilmektedir.»

Anayasanın sosyal güvenlik, işçi hakları, başka sosyal haklar konusunda getirdiği yeniliklerden de bahsettikten sonra, sözlerine şöyle devam etmiştir :

YENİ ANAYASA MİLLİ TECRÜBELERİMİZİN İZİNİ TAŞIMAKTADIR :

«Görülüyor ki, yeni Anayasa demokratik hayatta geçirdiğimiz tecrübelerin izini taşımaktadır.

Bu Anayasa, Türkiye tarihinde, uzunca süren çok partili bir demokrasi tecrübesinin ışığı altında yapılan ilk Anayasadır. Maddelerinin altında fi-lân Avrupa Anayasasının fi-lân maddesini değil, kendi çektiklerimizi, bu toprağın çocuklarınının acılarını görmek mümkündür.

Bu maddelerde masum bir siyasî toplantıya katıldığı için cop yiyen aksakallı ihtiyarın, kurşunlanan mâsun gençlerin, genç karısına ve bir kaç aylık çocuğuna güler yüzle veda edip 16 ayını koğuşlarda geçirmek üzere Ankara Cezaevinin kapısını aşan basın erinin izleri vardır. Bu Anayasanın maddelerinde, traş edilmiş fakat eğilmemiş başlarına ziyaret günlerinde buğulu gözlerle ve saygı ile baktığımız, genç, orta yaşlı basın erlerinin; 70 i aşmış Yalman'ın, 80 ni aşmış Hüseyin Cahit Yalçın'ın çilesi vardır. Bu maddelerde bizim kuşağın çektiklerini gelecek kuşaklara çektirmek azmi vardır.

Bu maddelerde ,millet radyosundan sövmeler, iftiralar değil, tarafsız bir devletin sesini duymak isteyenlerin hasretti; V. C. radyosunun düğmesini hiddetle çeviren vatandaşların ıstırabı vardır.

Bu maddelerde, Türkiye Cumhuriyeti nüfus tezkeresinin değerini parti hüviyet varakasının altına düşüren partizan idare ıstıraplarının akisleri yatmaktadır.

Bu maddelerde, bir türlü Meclis gündemine alınmayan önergelerin; söylenilmeyen, yazdırılmayan, ispat ettirilmeyen yolsuzlukların; mahkeme cdaları yerine vekil odasında verilen mahkûmiyet kararlarının; Devlet reisinin elindeki D. P. markalı âsânın; önceden imzalanmış ve kullanılmaya hazır neşir yasağı kararlarının; bir sabah vicdan huzuru içinde uyanıp mahkemeye gitmeye hazırlanan haysiyetli hâkimin eline tutuşturulmuş iki satırlık «görülen lüzum üzerine emekliye sevkedilme» emrinin; yedi defa köy muhtarı seçildiği halde partizanlar tarafından yedi defa seçimi iptal edilen, kanaatleri için çile çeken ve yılmak bilmeyen adsız hak ve hürriyet savaşçılarının izi vardır. Bu maddelerde «Ne muhalefet partisi, ne de parti içinde muhalefet» düsturunu benimseyerek rahat edeceğini sanan, örtülü ödenekli, cimbızlı operet diktatörlerine yolu ebediyen kapamak azmi vardır.

Bu maddelerde, her sabah, çocuğuna ve karısına veda ederek evden

çıkıp, akşama dönüp dönemeyeceğini bilmeden hak savaşına devam etmiş olanların izi vardır.

Bu maddelerde milletvekili seçiminden mahallî seçime, talebe birliği seçiminden ticaret odası seçimine kadar her seçime karıştırılan fesat ve baskının tepkisi vardır.

Bu maddelerde, yakılan, kesilen, oy uğruna peşkeş çekilen ormanın gölgesi vardır. Bu maddelerde toprak bekleyen, bilgi bekleyen, âlet makina bekleyen, insanca yaşamayı özleyen ve insanca yaşatmaya azmettiğimiz milyonların dâvası vardır.

Bu maddelerde, rey toplamak uğruna yurdun üstüne örümcek ağı gerilmesine göz yumanların, ilâhî adaletten korkmadan Allahın adını siyaset pazarında harcayanların istismarcılığına son verme kararı vardır.

Hülâsa bu Anayasada nazarı bir taklitçilik ve özentî değil, kendi topluluğumuzun gerçekleri vardır; Burada bulunan üyelerin herbirinin kendi canında, kendi yakınında, kendi yüreğinde ve kendi kafasında çektiklerinin, duyduklarının hissesi vardır. Tarih tekerrür etmesin diye tarihten alınan dersler vardır.

Bu Anayasa yürürlüğe girdiği gün, şehit teğmen Ali İhsan Kalmaz'ın ruhu bir kat daha şâd olacak;

O gün Turan Emeksizin yaşlı anası; o gün Turan Emeksizin yiğit arkadaşları, «Onun boşuna ölmediğine şimdi daha çok inanıyoruz» diyeceklerdir.

O gün, bizler, Anayasa Komisyonu üyesi, vazife şehidi arkadaşımız Cafer Tüzel'in, o sâkin, o mütevazî hak ve hürriyet savaşçısının bizlere gülümseyerek baktığını görür gibi olacağız!..

O mesut günün bekleyişi içinde, daha bugünden, başardığımız işin sevincini duyabiliriz.

Bu Anayasadan, vatandaş ıstırabını, yoksulluğunu totaliter ideolojileri için istismar etmek isteyenler; hürriyetleri basamak yaparak bu hürriyetleri boğmak isteyenler şikâyet ederlerse, haklıdırlar.

Bu Anayasadan, vatandaşın samimi, tertemiz dinî inançlarını sömürerek, ortalığa saldıkları din sömürücülerine ve kiralık meddahlara kaside yazdırıp, temiz vatan evlâtlarını zindanlara sokarak murakabesiz bir dikta rejimi kurmak isteyenler şikâyet ederlerse, haklıdırlar.

Ama öyle umuyorum ki, memleketçiler, hürriyetçiler, Atatürk milliyetçileri, samimî dindarlar ve samimi devrimciler, hürriyet nizamı ve hukuk devleti içinde de sosyal adaletin gerçekleşebileceğine inananlar, bu Anayasada aradıklarını bulacaklardır. Bunun için, Anayasaya seve seve beyaz oy vereceğimi arz eder, Yüksek Meclisinizi yürekten saygılarla selâmlarım.